

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ЯК ВІДНОСНИМ ПОКАЗНИКОМ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Овчелупова О.М., Кучма А.Ю., Мозговой С.В., Ларіна С.О., Ксифілінова О.М., Шахова О.В., Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

У ринкових умовах першочергового значення набувають перспективи функціонування підприємств різних форм власності, проблеми ефективного використання ними фінансових ресурсів, раціонального формування внутрішніх і зовнішніх фінансових відносин та побудови ефективної стратегії управління фінансово-господарською діяльністю.

У зв'язку з посиленням конкуренції між виробниками та інтеграцією України у світовий економічний простір проблема захисту інтересів окремого підприємства стає дедалі актуальнішою. Особливу увагу слід звернути на управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання. У результаті неефективного управління економікою та незбалансованості основних макроекономічних показників особливо відчутними для суб'єктів господарювання стали проблеми ліквідності їхньої діяльності, пошуку раціональних методів формування та використання ресурсів.

Одними з напрямів вирішення проблем фінансово-економічного стану підприємства та можливостей розширеного відтворення є розробка практичних рекомендацій щодо його поліпшення або оздоровлення, перспектив розширення ринку збуту продукції, встановлення взаємовідносин між нинішніми та потенційними партнерами. Важливою умовою ефективного ведення бізнесу, яка враховується в процесі побудови різних рейтингів провідними агенціями світу, є відкритість структури та результатів господарювання підприємства. Для складання рейтингу підприємства одним із основних критеріїв рейтингової процедури є фінансовий аналіз. Метою фінансового аналізу є встановлення раціональної структури і режимів функціонування організаційно-виробничої системи, які забезпечують її стійкість за заданих значень параметрів та реалізацію її фінансової діяльності.

У ринкових умовах результати функціонування і розвитку підприємства визначаються сталістю фінансових результатів та ефективною системою управління фінансовою безпекою. Такий зв'язок зумовлений тим, що фінансовий результат не тільки характеризує фінансовий стан підприємства та його динаміку, але й виступає тим ресурсом, який може стимулювати діяльність підприємства. Аналізуючи фінансовий результат, різні вчені висловлюють думку, що на його зміст досить сильно впливають засади управління рентабельністю і прибутковістю підприємства. Проте однозначної відповіді на питання узгодження рівнів рентабельності та ліквідності як важелів управління фінансовим станом і результатом функціонування підприємства досі немає.

Однією з основних цілей дослідження системи фінансово-економічної безпеки підприємства з огляду на управління фінансовим результатом

діяльності підприємства обрано обґрунтування рівнів рентабельності як показників ефективності його функціонування, а також визначення напрямів покращення ефективності управління підприємством та його системою фінансово-економічної безпеки на основі формування такої виробничої програми, яка б максимізувала рентабельність продажу і витрат.

На відміну від показників прибутковості, показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства, відносною кількісною мірою прибутковості його функціонування. Показники рентабельності виступають важливими інструментами дослідження чинників формування прибутку та доходу підприємства. Через це вони є одними з обов'язкових елементів оцінки фінансового стану підприємства.

У науковій літературі показники рентабельності переважно поділяють на три групи:

- показники рентабельності витрат, які характеризують окупність витрат підприємства (показують, скільки підприємство має прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво); їх розраховують як відношення величини балансового (або чистого) прибутку підприємства до величини витрат на виготовлення його продукції;

- показники рентабельності реалізованої продукції (продажу), які характеризують відносну прибутковість продажу (показують, скільки підприємство має прибутку з кожної гривні доходу підприємства); їх обчислюють як відношення суми балансового (чистого) прибутку до вартості реалізованої продукції (виторгу від реалізації продукції);

- показники рентабельності капіталу, які відображають дохідність капіталу підприємства або його складників (показують, скільки підприємство має прибутку з кожної гривні капіталу, яким володіє підприємство); їх знаходять як відношення величини балансового (чистого) прибутку до величини статутного (власного, залученого тощо) капіталу підприємства.

Стратегія та цілі підприємства, заплановані на конкретний період, є основою розроблення стратегічного плану, в якому визначається стратегічний стан підприємства на основі аналізу конкурентного зовнішнього середовища та внутрішніх особливостей підприємства. Виробничу діяльність підприємства характеризують системою показників. Найістотнішими з них в умовах вільних ринкових відносин є такі, як попит на продукцію, обсяг виробництва, величина пропозиції, виробнича потужність підприємства, витрати і ціни на продукцію, потреба в ресурсах та інвестиціях, обсяг продажу, загальний дохід тощо.